

DR. SZÚCS FERENC

Időszerű döntések és tisztázódások a keresztség és konfirmáció ügyében

Miután több konferencia, előadás és állásfoglalás foglalkozott már a témával a DC-n belül is, úgy gondolom, hogy ennek írásban is hozzáférhető anyagát sem megismételnünk, sem összefoglalnunk nem szükséges most, csupán a legégetőbb gyakorlati teendőket kell számba vennünk.

1. A keresztséggel és konfirmációval kapcsolatos eddigi vizsgálódások homlokterében azok az egyházzociológiai változások álltak, amelyek a népegyházi helyzetben a szekularizáció hatására következtek be. Ennek legszembetűnőbb vonása az a kettős gyakorlat, amely a csecsemőkeresztség mellett egyre nagyobb gyakorisággal találkozik a felnőttkorban megkeresztelkedni és konfirmálni szándékozókkal. Ez utóbbi esetben legtöbbször egy liturgiai konfüzió jelentkezik, amely nem tudja igazán kezelni a felnőttkeresztségben részesülők konfirmációját. Ennek egyik esete, amikor időben indokolatlanul válik szét ez a kettő, azaz a felnőtt quasi csecsemőkeresztségben részesül annak ellenére, hogy ő maga tett vallást és fogadalmat a gyülekezet előtt. Így megtörténik, hogy a megkeresztelt felnőtt a serdülő gyermekekkel együtt konfirmál egy későbbi időpontban, vagy ha maga is megkereszteletlen konfirmandus, akkor a konfirmációt megelőző napon, vagy a konfirmációs istentisztelet elején részesül a keresztségben.

A zavaros gyakorlat mögött nyilvánvalóan annak az elvi tisztázatlansága áll, hogy mit is tekintünk valójában konfirmációnak. Tudvalévő, hogy a reformátorok magától a középkori szóhasználatától is tartózkodtak, mivel elvetették az ApCsel 8,14–17-ben leírt eseménynek azt az exegézisét, hogy itt a Fülöp evangélista által megkereszteltek apostoli kézrátétel általi megerősítéséről lenne szó, amelyet most az apostolutód püspökök gyakorolnak. A hangsúly mindenesetre arra került, hogy a keresztség mint sákramentum nem szorul kiegészítésre, minthogy a konfirmáció nem is sákramentum. A gyermekkeresztség fenntartásával viszont a reformátorok is szükségét látták, hogy a gyermekek katechézisének egyfajta lezárásaként vizsgát tegyenek, és utána kapjanak felhatalmazást az úrvacsorában való részvételre. Bucer strasbourggi gyakorlatában viszont szerepelt apostoli mintára a kézrátétel is.

Mivel a jelenlegi konfirmációs gyakorlatunk jól elkülöníthető három részből áll, ezért liturgiai szempontból pontosan meghatározható az is, hogy ennek melyik részébe illeszthető be a felnőttkeresztség kiszolgáltatása. A katechetikai előkészület és az erről való számadás közös feladat mind a megkeresztelt gyermekek, mind a keresztségre készülő felnőtt számára, még ha gyakorlati okokból ez nem is feltétlenül egy csoportban történik. A hitvallástétel és a fogadalom rendjében sincs eltérés, amint ez a gyermekkeresztség esetében is megelőzi a keresztséget. Ha tehát a konfirmáció rendjében keresztelünk, akkor itt kell megszakitánunk a konfirmáció liturgiáját és kiszolgáltatni a keresztséget, majd ezután történik a megerősítő áldás és a felhatalmazás az egyháztagsággal járó jogokra és köteleességekre, amely elsősorban is az úrvacsorára történő meghívás. Amennyiben tehát vegyes csoport konfirmál, akkor az alábbi liturgiai rendnek kell érvényesülnie: *a)* a hit önkéntes megvállására vonatkozó kérdés, amely természetesen tartalmazza azt a kitétel is, hogy nemcsak a szülők, keresztszülők által tett fogadalomra utalunk, hanem az öntudatos döntésre is; *b)* az Apostoli Hitvallás elmondása; *c)* a sajátos református hitre vonatkozó kérdés; *d)* a Krisztus követésére és a református egyháztagságra vonatkozó fogadalom; *e)* a meg nem kereszteltek megkeresztelése a Szentháromság Isten nevébe; *f)* megáldás, felhatalmazás stb.

Itt feltétlenül szükséges tisztázni a gyermekkeresztség kiszolgáltatásának a konfirmációtól független életkori felső határát. Ha a jelenlegi konfirmációs gyakorlatunk a 13-14 éves korra tehető, akkor meggondolandó, hogy 10 éves kor után szabad-e egyáltalán külön keresztelest végeznünk. Ebben az esetben nem a katechézisbe, illetve később a konfirmációi előkészítésbe történő bevonást kell-e inkább szorgalmazni, amelynek végén az említett rendben történik meg majd a keresztelest? Megítélésem szerint mind a korábbi liturgiai sorrendre, mind az életkorra vonatkozóan egyértelmű zsinati döntésnek kell születnie a heterodox gyakorlat megszüntetésére.

2. A bevezetésben említett egyházzociológiai helyzet további kérdéseket vet fel mind a keresztelest, mind a konfirmáció komolyságát illetően. Két végletes felfogásra kell itt figyelni. Az egyik a szigorú egyháztagsági és fegyelmi kritériumokat kívánja érvényesíteni, míg az ellenkező véglet az olcsó szolgáltató egyházat képviseli, amely a szülői megrendelői igényeket feltételek nélkül elégíti ki. Ráadásul az utóbbi gyakorlat ki is oltja az előzőek magas igényeit, hiszen az egyik helyen elutasítottak itt hozzájuthatnak az egyházi szolgáltatáshoz. Esetleg éppen egy másik felekezetből érkezve, mindenféle református háttér nélkül is.

Egységesen, jogilag szabályozott megoldást hozni lehet ugyan, de mind az eltérő szituációk, mind a keresztséghez kapcsolódó missziói parancs a jogi megoldásoknál árnyaltabb teológiai judíciumot igényelnek. Ha valóban az egyház küldetéséből indulunk ki, akkor érdemes fontolóra venni a népegyházi örökségnek azt az előnyös mozzanatát, hogy valójában nem is mi mentünk el a föld végső határáig, hanem a keresztséget kérők jöttek el hozzánk. Az elsődleges kérdés így nem is igazán az, hogy ők milyen ismeretekkel, elkötelezettséggel jöttek, hanem az, hogy mi mennyire vesszük komolyan a keresztség szentségét. Vagyis, ha a tanítás és tanítvánnyá tétel megbízatásából indulunk ki, akkor csupán a jövő szempontjából kell egyértelművé tennünk, hogy a keresztséggel együtt mi a szülőktől, keresztszülőktől mit várunk el és hogy az ő ígéretüket mi száz százalékig komolyan vesszük.

Gyakorlati teendő itt, a keresztelest megelőző beszélgetésen túl, egy olyan egyszerű, 8-10 oldalas kiadványnak a kézbeadása lehet (esetleg kombinálva az emléklappal), amely értelmezi a keresztelest tett fogadalmat, tartalmaz néhány imádságot és információt egyházunkról, illetve betétlappként a helyi gyülekezetéről, elköltözés esetére pedig bejelentkező lapot az illetékes egyházköztséghez. Ez a gyakorlat talán jelezhetné, hogy feltételeink nem annyira a múlt, hanem inkább a gyermek és a család jövőjére vonatkoznak. A belépőkkel szembeni magas küszöbök és feltételek egyébként is ellentétesek a nagy vacsora jézusi missziói lelkületével, ahol nem feltételekről, hanem következményekről van szó.

Ebben a folyamatban fontos, hogy a gyülekezethez intézett harmadik kérdés is komolyan vétessék. Egy határidőnaplóban minden megkeresztelt gyermek születésnapja, lakcíme nyilvántartható, a hónap egyik bibliaórai/imaórai alkalmán komolyan lehetne venni a „szeretben és imádságban hordozás” ígéretét, és ezt tudatni is lehet egy üdvözlő lappal. Ezt jobb esetben nem a posta, hanem valamely missziói munkatárs, közelben lakó presbiter kézbesíti.

3. Egy hagyományokat és gyökereket veszítő korban nekünk, protestánsoknak is komolyabban kell vennünk a szent rítusok és szertartások hasznát – természetesen anélkül, hogy a ritualizmus, vagy az *ex opere operato* csapdájába, bűvöletébe esnénk. De azért azt sem árt tudnunk, hogy még ez utóbbi sem kizárólagos római katolikus vagy ortodox proprium. Mi reformátusok is valljuk, hogy sem a keresztség, sem az úrvacsora nem *ex opere operantis* – vagyis a kiszolgáltató alkalmasságától –, hanem valóban *ex opere operato*, a kiszolgáltató szent cselekményhez fűződő jézusi ígéret alapján érvényes. Jel, jegy, pecsét és zálog – amint Kálvin mondja –, amely nem a mi ígéretünket, de még csak nem is megtérésünket vagy hitvallásunkat (lásd kiségyházi felfogás), hanem Krisztus váltságának valóságát pecsételi meg és teszi személyessé.

Ezért tilos a Keresztelő János-i igét a keresztyén keresztség összefüggésében alkalmazni: mi csak vízzel keresztelünk most, de jó esetben majd utánunk jön, aki majd Szentlélekkel és tűzzel keresztel. Ez ugyanis azt jelentené, hogy mi János keresztségét szolgáltatjuk ki. Mi annak a megbízásából kereszteljük meg gyermekeinket is, aki Szentlelkét is ígéri és adja. (Az ortodox egyház ebből a meggondolásból végzi el a keresztelés után azonnal a bérmálás felkenetését. Mivel számunkra a konfirmáció nem külön sákramentum, ezért eleve nincs is szükségünk a keresztséget kiegészítő konfirmációra. Hitben való nevelésre és hitvallásra természetesen igen.)

Ez a meggondolás fel kell, hogy szabadítson az olyan aggályoskodásoktól is, hogy a konfirmációval várjuk meg a személyes hitre jutást, és hitéről majd akkor tegyen vallást a felnőtt. Nem vitatjuk, hogy ennek a felfogásnak megvan az alapja, de a szubjektív bizonyágtétel nem helyettesítheti azt az egyházi rendet, hogy a keresztséget követnie kell a hit megvallásának és az úrvacsorai közösségbe történő bevonásnak. Mi az Apostoli Hitvallás legszemélyesebb hangján is az egyház hitét valljuk meg. Ezért jó, ha a személyes hitvallást még ezen kívül gyakoroljuk a megtérők esetében, de nem hagyjuk el ezért a konfirmációt sem éppen a gyermekkeresztséghez fűződő szoros kapcsolata miatt.

Természetesen ezen a ponton mellőznünk kell számos olyan gyakorlati kérdést, amely arról az égető gondról szól, hogy konfirmált fiataljainkat hogyan tudjuk valóban beépíteni a gyülekezeti életbe. Ha a módszerekről itt nem is szólhatunk, éppen ezt a folytatást tekinthetjük a konfirmáció legégetőbb kérdésének, amelyen alapjában véve eldől minden, amit róla érdemes mondanunk. Itt most csak annyit jegyeznék meg, hogy a statisztikai optimizmustól éppúgy tartózkodnunk kell, mint a pesszimizmustól. Érdemes lenne azonban a realitás érdekében elkészíteni egy olyan elemzést, amely 13-15 éves távlatban összevetné az adott években megkereszteltek és korosztály szerint konfirmáltak arányát. A Kálvin Kalendárium évtizedekre visszamenő képanyaga bizonyos optimizmust sugallhat éppúgy, mint azok az ifjúsági rendezvények, ahol református fiatalok impozáns számban jelennek meg. A lemorzsolódókról és az egyház peremére kerültekről természetesen nincsenek felméréseink. Itt azonban az elkeseredés sem volna hitünkhöz méltó magatartás. Hinnünk kell, hogy a megszakadó személyes szálak bármikor újra erősödhetnek. Ez viszont már nem az egyszeregy, hanem a hiszekegy matematikája –, hogy Gyökössy Endrét idézzük.

Fejlődéslelektani szempontból lehet vitatni az életkori időzítést. Mind a korábbi, mind a későbbi időpontok mögé lehet hatékony érveket felsorakoztatni. Ebben a sorban azonban az a társas lélektani érvet is figyelembe kell venni, amely minden kultúrában tud a felnőtté válás rítusairól. A régi falusi hagyományban ezeknek nagyobb volt a jelentősége, de ma sem árt meggondolni, hogy érdemes-e az egyháznak olyan rítusokat szándékosan lerombolni, amelyek fiatal emberek életében fontos határköveket jelölnek ki. Különösen akkor, ha helyettük egyelőre nincs jobb, legfeljebb csak bizonytalan próbálkozások vannak. Ezzel természetesen nem a felkészítés, a személyes hitélet elmélyítésének hatékonyabb módszerei ellen szólunk, beleértve a mindig korszerűbb kátét és a felnőtt katechézis használhatóbb kézikönyveit is.

A felnőttkonfirmációi anyaggal kapcsolatban pontosan fel kellene mérni az igényeket, a használatban lévő és kipróbáltan jó vezérfonalakat. Megítélésem szerint itt egyetlen sablon anyag nem elegendő. A módszerek és vezérfonalak stílusának többféle célcsoportot kellene megcéloznia, a világnézeti, az apologetikus értelmiségi igényektől a keresztyén hit és a református kegyesség rövid, lényegre törő felvázolásáig.

Az iskolai tankönyvek ma olykor ijesztő sokféleségében egyébként a mi katechetikai anyagunk mind az iskolák, mind az azon kívüli katechézis számára elég szűkös választékot biztosít. A széles merítés pedig nem feltétlenül a református hagyományt erősíti, sőt nem ártana egyfajta „*nihil obstat*” cenzori jelzés sem. A magam részéről ezt nem szívesen ütném

rá például arra a millenarista üdvtörténeti táblázatra, amelyet számos hittanterem, sőt még református oktatási intézmény falán is láttam.

Végül zárjuk ezt a gondolatsort azzal, hogy számunkra a konfirmáció *locus classicusa* nem az ApCsel 8-ban, hanem a 2Kor 1,21-ben van. Itt Pál azt írja: „Aki pedig minket veletek együtt Krisztusban megerősít és felken, az Isten az.” A *bebaión hémás syn hymin* tükörfordítása a latin *con-firmatio*. Ez fejezi ki a Krisztusban való együttes megerősítést. Ez a mondat a konfirmáció krisztológiai és ekkleziológiai mélységeit és összefüggéseit mutatja meg. Nem egy önmagában álló szertartás, hanem az egyház meglazult eresztékeinek, meggyengülő kapcsolatainak szorosra fűzése, tartásának és összetartásának megjavítása. A konfirmáció valami olyan, amire mindnyájunknak minden időben szükségünk van, és amit egyedül sohasem kaphatunk, csak másokkal együtt. A Krisztus-test közösségében. Minden meggyöngyülésünk, szétesettségünk idején az a vigasztaló üzenete ennek a páli igének, hogy nem mi konfirmálunk, hanem Isten, akitől nekünk ezt várnunk és kérnünk szabad.